

Vergaderjaar 2012–2013

29 477

Geneesmiddelenbeleid

Nr. 208

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 november 2012

Bij deze stuur ik u een kort verslag van de Ministers Summit van 3 oktober jl. over *The benefits of responsible use of medicines*.

Het ministerie van VWS heeft deze bijeenkomst georganiseerd in samenwerking met de International Pharmaceutical Federation (de FIP) in het kader van het Centennial congres van deze organisatie. De FIP is honderd jaar geleden in Den Haag opgericht.

Tijdens de voorbereidingsfase van dit congres heeft de FIP mijn ambtsvoorganger, de heer Klink, benaderd met de vraag gezamenlijk iets te organiseren rond het thema verantwoord geneesmiddelengebruik. Het voornemen van de FIP was om het verantwoord gebruik van geneesmiddelen hoofdthema van het Centennial congres te laten zijn. Het werd inderdaad hoofdthema van het congres en het kreeg de titel *Improving Health Through Responsible Medicines Use*.

Mijn ambtsvoorganger heeft destijds ingestemd met het verzoek van de FIP. Na mijn aantreden heb ik dit onderwerp overgenomen.

Tijdens de voorbereidingsfase van de Summit heeft de WHO, in opdracht van het ministerie van VWS, een achtergrondrapport opgesteld. Dit rapport heb ik op 2 oktober naar de Tweede Kamer gezonden (Kamerstuk 29 477, nr. 201). In mijn begeleidende brief heb ik het doel van de Ministers Summit aangegeven en in het bijzonder gewezen op het belang van het verantwoord voorschrijven van antibiotica als middel om de antibiotica resistentie terug te dringen. Antibioticaresistentie is ook tijdens de Ministers Summit meermalen aan de orde gesteld.

Het Institute for health informatics (IMS) heeft op eigen initiatief (en op eigen kosten) ook een technisch rapport opgesteld ter voorbereiding van de Summit. Naar aanleiding van de stelling in dit rapport dat er jaarlijks mondiaal 500 miljard Amerikaanse dollars (en in Nederland 6 miljard) aan uitgaven in de zorg gespaard zouden kunnen worden, heb ik op 8 november jl. Kamervragen beantwoord van het Kamerlid Bouwmeester

(PvdA) over mogelijke besparingen door doelmatig gebruik van geneesmiddelen (Aanhangsel Handelingen II, 2012/2013, nr. 511). Ten aanzien van nadere details betreffende de inhoud van de discussies, de conclusies en de vervolgstappen zoals deze aan de orde zijn geweest tijdens de Ministers Summit zelf, verwijs ik u naar de bijlage bij deze brief.

De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
E. I. Schippers

De Ministers Summit van 3 oktober 2012 in Amsterdam had als thema *The benefits of responsible use of medicines*. De gedachte achter dit thema was dat geneesmiddelen, ook al zijn deze tot de markt toegelaten, niet altijd optimaal voorgeschreven, afgeleverd of ingenomen worden. Deze suboptimale toepassing van geneesmiddelen leidt tot beperkingen in de gezondheidswinst die bij een verantwoord toepassing wel te behalen zou zijn geweest. Patiënten krijgen bijvoorbeeld niet het juiste geneesmiddel voorgeschreven of niet de juiste dosering. Dit kan leiden tot intoxicaties enerzijds of onderbehandeling anderzijds. Indien patiënten meerdere geneesmiddelen krijgen voorgeschreven kunnen ongewenste of schadelijke interactie tussen deze geneesmiddelen optreden. De genoemde situaties kunnen leiden tot een medische hulpvraag of ziekenhuisopname die te voorkomen was geweest. Het op eigen initiatief van een patiënt staken van een geneesmiddel is eveneens ongewenst, want ook dit kan leiden tot vermindering van de gezondheidswinst of zelfs schade aan de gezondheid. Daarnaast is gebleken dat er ook economische schade optreedt door het niet-optimale gebruik van geneesmiddelen. Volgens een rapport van IMS institute of health care informatics bedraagt deze schade wereldwijd 500 miljard USD per jaar. Ongeveer de helft van dit bedrag zou te wijten zijn aan het voortijdig staken van het innemen van geneesmiddelen, in andere woorden aan de verminderde therapietrouw.

Deelname aan de Ministers Summit

De Ministers Summit is gehouden in samenwerking met de International Pharmaceutical Federation (FIP) en de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Er waren 32 landen genodigd uit de zes mondiale WHO-regio's. Elf landen waren van overheidswege vertegenwoordigd.¹ Naast de overheidsvertegenwoordigers waren aanwezig de vertegenwoordigers van patiëntorganisaties, van medische en farmaceutische beroepsorganisaties, van wetenschappelijke instellingen, van farmaceutische bedrijven en vertegenwoordigers van de verschillende WHO-regio's aanwezig.

Doelstellingen en mogelijke oplossingen

Het doel van de bijeenkomst was tweeledig, ten eerste het zoeken naar mogelijkheden om het verantwoord gebruik van geneesmiddelen te verbeteren en ten tweede het ondersteunen van de mogelijkheden voor een duurzame en kosteneffectieve gezondheidszorg wereldwijd. In andere woorden, het opstellen van een agenda voor de toekomst, waarbij het vanzelf spreekt dat de uitwerking van deze agenda, vanwege de verschillen tussen landen, in de praktijk niet overal hetzelfde zal kunnen zijn. Innovatie en vergoeding van geneesmiddelen waren, hoewel op zichzelf uiterst belangrijk, geen onderwerp van de Summit, al kwam innovatie wel kort aan de orde tijdens de discussie over antibiotica. Tijdens het ochtenddeel van de Summit kwamen vooral de niet-overheidsvertegenwoordigers aan het woord (beroepsgroepen, patiënten, farmaceutische bedrijven, wetenschappers), tijdens het middagdeel vooral de vertegenwoordigers van de aanwezige landen. Tijdens het ochtenddeel gaven de verschillende sprekers aan wat ieders respectievelijke bijdrage zou kunnen zijn in het bevorderen van verantwoord gebruik van geneesmiddelen. Men kan deze bijdragen deze als volgt samenvatten.

¹ Australië, Colombia, El Salvador, Frankrijk, India, Ierland, Marokko, Oman, Tanzania, de Verenigde Staten van Amerika, Zuid-Afrika. Daarnaast waren andere landen vertegenwoordigd via de nationale apothekersorganisatie (Denemarken, Japan en Iran).

De professionals in de zorg moeten samenwerken bij het verantwoord voorschrijven. Het stellen van een correcte diagnose is het uitgangspunt voor het voorschrijven en afleveren van een geneesmiddel aan een specifieke patiënt. Zonder een goede samenwerking tussen arts en

apotheker is een juiste keuze van de dosering en het voorkómen van interactie met andere geneesmiddelen vaak niet mogelijk. Het Nederlandse farmacotherapieoverleg (FTO) is een voorbeeld van een meer algemeen overleg tussen een lokale groep artsen en apothekers. Voor het bevorderen van de therapietrouw bestaan meerdere mogelijkheden. Op de eerste plaats is het nodig een patiënt goed te informeren over het geneesmiddel, het alleen wijzen op de bijsluiter zal bij veel patiënten onvoldoende zijn. Het is ook mogelijk om via moderne communicatiemiddelen een patiënt een signaal te sturen om hem of haar te wijzen op het innemen van het geneesmiddel. Een apotheker kan aan de hand van de recepten de afname van het geneesmiddel enigszins monitoren, maar geheel waterdicht is dit niet. Een essentiële voorwaarde voor therapietrouw is dat een patiënt vertrouwen heeft – en behoudt – in het geneesmiddel dat hij of zij dient in te nemen, maar ook in de behandelende arts en apotheker. Sociaalwetenschappelijk onderzoek kan inzichten geven over de oorzaken van verminderde therapietrouw, maar mogelijk ook inzichten vaardigheden om de therapietrouw in stand te houden. De deelnemers aan de Summit waren het eens met de stelling dat de behoeften van de patiënt hierbij een belangrijk uitgangspunt is.

Tijdens de middagsessie kwamen vooral de vertegenwoordigers van de aanwezige landen aan het woord. De overheid kan het verantwoord gebruik van geneesmiddelen bevorderen door het mogelijk maken en financieel steunen van initiatieven. Deze initiatieven kunnen van velerlei aard zijn. Het instellen van betrouwbare en duurzame gegevensverzamelingen die het gebruik van geneesmiddelen monitoren en bijwerkingen registreren. Het faciliteren van de communicatie over de uitkomsten hiervan, bijvoorbeeld via de moderne informatietechnologie, kan eveneens een taak zijn. Het faciliteren van initiatieven tot meer samenwerking tussen de beroepsgroepen en het steunen van initiatieven voor het oprichten en in stand houden van patiëntenorganisaties kunnen ook een overheidstaak zijn. Het creëren van toegang tot de zorg, een overheidstaak in vrijwel alle landen, is zeker nog niet overal voldoende goed georganiseerd. Dit punt is van groot belang, want, stelt de WHO in zijn rapport, indien deze toegang onvoldoende goed is geregeld, zal elke andere maatregel om verantwoorde toepassing van geneesmiddelen te bevorderen op zijn best slechts een beperkt en fragmentarisch effect hebben.

Antibioticaresistentie

Tijdens de Ministers Summit is er ook extra aandacht besteed aan de mondiaal toenemende antibioticaresistentie. Dit probleem wordt ook mondiaal erkend. Uit de beide technische rapporten was al gebleken dat er in meerdere landen binnen en buiten Europa (in Azië, Australië en Amerika) overheidsbeleid is ontwikkeld om via verantwoord gebruik van de beschikbare antibiotica de toenemende resistentie tegen te gaan. De rol van overheden is van groot belang op het terrein van het vastleggen van gegevens over gebruik van antibiotica en over de veranderingen in resistentieproblemen. De actieve betrokkenheid van de andere eerdere genoemde stake holders is eveneens van essentieel belang om de resistentie terug te dringen. In meerdere werelddelen worden antibiotica niet meer toegepast als groeibevorderende middelen in de veehouderij en ook het toedienen van antibiotica aan zieke dieren wordt in meerdere landen gemonitord en beperkt. Tijdens de Summit kwam het ontwikkelen van nieuwe antibiotica eveneens kort aan de orde. Nieuwe antibiotica zijn hard nodig, maar ook nieuwe antibiotica moeten op een verantwoorde manier gebruikt worden, het gevolg zal anders zijn dat ook tegen de nieuwe antibiotica snel resistentie ontstaat.

Een uitgebreider Engelstalig verslag van de Ministers Summit is beschikbaar via de Engelstalige website van de rijksoverheid.